

Ons nummer: O23.002425

Informatie raad/mededeling college

Onderwerp	Vervolgproces Programma Vitaal Landschap - Ús PLG
Commissie	Doarp, Stêd en Omkriten
Collegebesluit d.d.	23 januari 2024
Portefeuillehouder	Henk de Boer
Team	Strategie & Programma's
Adviseur	Elin Hoppenbrouwers

Reden informatieverstrekking actieve informatie van het college

Collegebesluit

Het college van burgemeester en wethouders besluit de raad te informeren over het vervolgproces Programma Vitaal Landschap - Ús PLG, via bijgaande actieve info.

Toelichting/achtergrond

1. Inleiding

Ontwikkelingen binnen het landelijk gebied staan al een langere periode volop in de belangstelling. Voor de afstemming met de raad waren in 2023 twee momenten van belang. De raad is in juni geïnformeerd via een actieve info. Met informatie over zowel de inhoud als het proces van het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) en aanverwante zaken. De raad is vervolgens op 25 oktober in een bijeenkomst geïnformeerd over de inzet om te komen tot een gemeentelijk Ús PLG (Ons Programma Landelijk Gebied). De raad heeft in het opiniërende deel actief input geleverd. In een verslag is deze input op hoofdlijnen terug te lezen (zie bijlage 1; vastgesteld in de commissie DSO van 5 december).

We gaan in deze nieuwe actieve info kort in op het proces van het FPLG (ook in samenhang met wat er landelijk gebeurt) en de voortgang rond Ús PLG (en hoe we onder andere de input van de raad daarbij betrekken).

2. Stand van zaken FPLG

Binnen het landelijk gebied stapelen meerdere urgente opgaven rond natuur, water en klimaat zich op. Deze opgaven zullen in Fryslân, maar ook in onze gemeente, flinke consequenties hebben. Daarom wordt in Fryslân binnen de FPLG-aanpak ook een groot belang gehecht aan het behoud van voldoende sociaaleconomische vitaliteit.

Samenhang met de landelijke aanpak (NPLG)

Vanuit het Rijk wordt al enige tijd gewerkt aan een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). In december is het ontwerp Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) beschikbaar gekomen. Het ligt van 16 januari tot en met 26 februari ter inzage¹. In afstemming met de andere Friese gemeenten zal worden beoordeeld of een reactie op het ontwerp wenselijk is. Zo nodig ook in afstemming met provincie en Wetterskip.

Ontwerp-gebiedsprogramma (Fryslân)

De provincies werden gevraagd voor 1 juli 2023 in ontwerp een Provinciaal Programma Landelijk Gebied toe te sturen. Vanuit Fryslân is tijdig het ontwerp-Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) bij het Rijk ingediend².

¹ Zie voor meer informatie over de aanpak NPLG: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/12/15/het-nationaal-programma-landelijk-gebied-komt-ter-inzage-beschikbaar>

² Link naar het ontwerp-FPLG (juli 2023) en de bijbehorende stukken: <https://www.fryslan.frl/fryslan-vraagt-rijk-om-eerste-reactie-op-ontwerp-gebiedsprogramma>

Het Friese ontwerp-gebiedsprogramma werd door het Rijk overwegend goed ontvangen (zoals aangegeven in een reactie eind oktober 2023³). Wel moet het op onderdelen nog worden aangescherpt. Onder andere ook in samenhang met de aanscherping van de zgn. maatregelenpakketten (zie hierna).

Volgende versie gebiedsprogramma (Fryslân)

In 2024 wordt gewerkt aan een volgende versie van het Friese gebiedsprogramma die naar verwachting in de eerste helft van 2025 klaar zal zijn. De provincie wil die tijd nemen om met alle gebiedspartners en Friese overheden de keuzes te maken die vanuit het Rijk gevraagd worden. Mogelijk volgt er medio 2024 nog een tussenversie van het gebiedsprogramma.

De Friese gemeentelijke colleges hebben in december een brief ontvangen over de vervolgstappen van het FPLG (zie bijlage 2).

Maatregelenpakketten

De komende maanden wordt gewerkt aan het verfijnen van de eerder ingediende maatregelenpakketten. Op basis van deze pakketten wordt bij het Rijk geld aangevraagd vanuit het Transitiefonds (24,3 miljard euro). De financiële inzet vanuit de provincie op de Maatregelenpakketten bedraagt 328 miljoen euro. Naar aanleiding van de actualisatie van de Maatregelenpakketten kan dit bedrag eventueel nog wijzigen. Het Rijk heeft de provincie gevraagd de eerder toegestuurde Friese pakketten (als onderdeel van het ontwerp-gebiedsprogramma) nog verder uit te werken. De minister van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) heeft aangegeven te sturen op een eerste uitkering in 2024. De aangepaste maatregelenpakketten moeten eind maart aan het Rijk worden toegestuurd. Bij toekenning van middelen (circa direct na de zomerperiode) kan worden gestart met het uitvoeren van maatregelen op basis van bestaand beleid, bijvoorbeeld voor veenweide, natuur, landbouw en weidevogels.

Een onzekere factor binnen de aanpak vormt het tijdstip waarop een nieuw kabinet zal aantreden.

Afstemming Friese overheden

Provincie, Wetterskip en gemeenten trekken waar mogelijk en met inachtneming van eigen rollen en verantwoordelijkheden samen op. De betrokken Friese wethouders stemmen periodiek af, zoals recent op 8 november. Op vrijdagmiddag 16 februari 2024 is er een bijeenkomst over het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) waarbij alle dagelijks bestuurders, directies en betrokken beleidsadviseurs van provincie, Wetterskip en gemeenten zijn uitgenodigd. Zij worden bijgepraat en delen kennis over het FPLG-vervolg.

Webinars

Voor een breed publiek wordt regelmatig een webinar FPLG uitgezonden, zoals recent op 6 december. Toen zat onder andere wethouder De Boer namens de Friese gemeenten aan tafel. De webinars blijven online beschikbaar⁴.

3. Aan de slag met Ús PLG

De landelijke doelen voor natuur, water en klimaat worden, in samenhang met de Friese doorvertaling binnen het FPLG, richtinggevend voor Súdwest-Fryslân. Het college wil stappen zetten die bijdragen aan het behalen van die doelen, door ‘al doende te leren’. Dit wil het college ondermeer, maar ook bij voorkeur, doen binnen gebiedsprocessen; samen met de gebiedspartners in de gebieden aan de slag. Zo kunnen we ons voorbereiden op de besluiten die in de toekomst genomen worden door de hogere overheden. Door nu aan de slag te gaan, kunnen we een vliegende start maken als financiële middelen onze kant opkomen. Het college ziet hierbij een sterke relatie met

---

³ Eerste reactie van het Rijk op (o.a.) het Friese ontwerp-gebiedsprogramma (oktober 2023):

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/24/voortgang-provinciale-gebiedsprogramma-s-en-eerste-maatregelenpakketten>

⁴ Link webinar FPLG (6 december 2023), maar ook eerdere webinars: <https://www.fryslan.frl/frysk-programma-landelijk-gebied> (zie tabblad “Webinars”)

de Omgevingsvisie en de ruimtelijke puzzel: de aanpak rond NOVEX/Nota Ruimte (met onder andere “Water en bodem sturend”).

Om ervoor te zorgen dat helder is welke stappen het college wil gaan zetten en hoe we de gebiedsprocessen interbestuurlijk vorm gaan geven, wil het college de activiteiten vastleggen in een gemeentelijk Ús PLG (Ons Programma Landelijk Gebied). Ús PLG maakt onderdeel uit van het gemeentelijke Programma Vitaal Landschap. Na een eerste Ús PLG in 2024 willen we Ús PLG daarna elk jaar actualiseren.

Op 16 november hebben we de stakeholders binnen de gemeente bijgepraat over de raadsbijeenkomst van 25 oktober. De stakeholders bestaan met name uit vertegenwoordigers van de landbouw en natuur in Súdwest-Fryslân. We hebben hen gevraagd om ook de komende tijd verder mee te denken in de aanpak van de doorvertaling van FPLG naar Ús PLG.

4. De verkregen input tijdens de raadsbijeenkomst van 25 oktober 2023

Uit de 3 sessies kwamen, kort samengevat, de volgende punten (zie ook bijlage 1 voor het verslag). De punten worden betrokken bij de aanpak rond de gebiedsprocessen en het opstellen van Ús PLG.

Input vanuit de raad	Input nu al benutten in gebiedsprocessen	Input voor Us PLG
<u>Ruimtelijke puzzel</u>		
- Wees proactief, zorg dat je kunt faciliteren zodra initiatieven komen.	X	
- Maak het vraagstuk concreet, dan vinden de betrokkenen elkaar.	X	
- Zorg als gemeente dat je aan tafel zit, maar haal niet alles naar je toe.		X
- Zorg als gemeente dat je voorbereid bent om zaken op te pakken, zodra de middelen onze kant opkomen.		X
<u>Gebiedsprocessen</u>		
- Informatievoorziening: het informeren van burgers (in brede zin) over het waarom, wat en hoe van een gebiedsplan.	X	
- Zorg dat inwoners het begrijpen.	X	
- Als je kiest voor participatie, zorg dan dat iedereen meedoet, bijvoorbeeld via een burgerforum of een burgerpanel.		X
- Zorg als gemeente voor een onafhankelijke facilitator/voorzitter van een gebiedscommissie.	X	
- De gemeente heeft ook een rol om het eigendom in een gebied (b.v. infrastructuur/wegen) in het gebiedsproces te vertegenwoordigen.		X
- Vanuit de rol als eerste aanspreekpunt voor de overheid is de gemeente bij uitstek de partij om landelijke of regionale opgaves te vertalen naar betekenis voor het specifieke gebied.		X
- Vertrouwen; zorg ervoor dat we er als 1 overheid staan.	X	
- Wees voorspelbaar, transparant, houd je aan afspraken.	X	
- Zorg ervoor dat de randvoorwaarden voor een succesvol gebiedsproces worden gerealiseerd. Als er geen middelen vanuit rijk of provincie komen, of als vergunningen niet verleend worden, wordt het lastig.	X	
<u>Urgente opgaven</u>		
- De urgentie van de opgaven wordt herkend.		X
- Niets doen is geen optie.		X
- Als we gaan inzoomen, komen er vraagtekens: wat betekent dat dan?		X
- Zorg dat inwoners het begrijpen.		X
- Wat betekent meer exact Nu, Straks, Later: welke stappen moeten op welk moment worden gezet?		X
- Water en bodem sturend: kunnen we daar nu al iets mee? Bijvoorbeeld benoemen in raadsvoorstellen?		X

5. Vervolgproces; hoe te komen tot een Ús PLG

Opzet Ús PLG

De komende maanden wordt verder gewerkt aan het Ús PLG. Er wordt rekening gehouden met de volgende bouwstenen, zoals die tijdens de raadsbijeenkomst van oktober zijn gepresenteerd.

Mogelijke opzet Ús PLG

In Ús PLG krijgen onder meer de volgende onderdelen de aandacht: de huidige situatie, de mondiale en Europese context, de landelijke en provinciale doelen voor het landelijk gebied, de gemeentebrede aanpak en de leidende principes, de gebiedsgerichte aanpak, experimenteren en leren, de gemeentelijke rol en de interbestuurlijke samenwerking, bewustwording/participatie en de interne organisatie en middelen.

Ook wordt ingegaan op de gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid. Een belangrijke vraag hierbij is: op welke wijze wil (en kan) Súdwest-Fryslân bijdragen aan de realisatie van de landelijke en provinciale doelen? In de raadsbijeenkomst is aangegeven dat niets doen geen optie is. We kunnen als gemeente onder meer onze rol pakken in de gebiedsprocessen. Maar welke rol willen we dan pakken en wat is onze ambitie daarin?

Voor overheden zijn meerdere rollen van belang. Zoals bijv. op basis van de vier rollen die in de afbeelding hiernaast zijn vermeld. Vaak zijn ook meerdere rollen denkbaar. Hoe bepalen we dan onze prioriteit? Welke leidende principes hanteren we daarbij? Hoe verhoudt dit zich tot ruimtelijke keuzes? Hoe ziet de doorvertaling van de opgave per thema eruit voor SWF? Welk standpunt nemen we in ten aanzien van de verschillende doelstellingen op de thema's natuur, klimaat, water? Willen we bijvoorbeeld de exacte hoogte van het gewenste peil benoemen, terwijl de consequenties nog niet in beeld zijn? Hoe gaan we met meekoppelkansen om, zoals ruimte voor wonen, recreatie, bomen/bossen? Hoe garanderen we daarbij een voldoende sociaaleconomische vitaliteit en brede welvaart?

In Ús PLG gaat het college voorstellen doen en richting geven aan bovenstaande vragen.

Tijdspad

In mei 2024 wil het college de raad informeren over de dan geformuleerde opzet en inhoud van Ús PLG. De raad kan dan aangeven of het Ús PLG binnen de gekozen aanpak voldoet aan de verwachtingen en welke onderdelen mogelijk aangepast moeten worden.

Het college zal daarna in de loop van 2024 het 'Ús PLG 2024' aan de raad voorleggen. Bij voorkeur gebeurt dit nog voor de zomerperiode 2024. Een bijstelling van de definitieve planning kan eventueel nodig zijn wanneer actuele ontwikkelingen bij Rijk en provincies daar aanleiding toe geven. Onder ander kan dit van belang zijn voor de inzet van middelen en de snelheid waarmee de uitvoering kan worden opgepakt.

6. Lopende ontwikkelingen voortzetten

Gelijktijdig met het proces om te komen tot Ús PLG, zetten we de al lopende ontwikkelingen voort. In het landelijk gebied van Súdwest-Fryslân spelen al veel initiatieven en ontwikkelingen, die al deels een bijdrage leveren aan te behalen landelijke doelen. Zoals bijvoorbeeld de initiatieven in de Greidhoeke, waaronder de bioregio en de Gouden Land Box. Maar ook gemeentebrede projecten zoals composteren bij de boer. In Ús PLG gaan we daar verder op in. Eén van die ontwikkelingen is het gebiedsproces Idzegea in het Veenweidegebied (Feangreide). Gelet op het belang van gebiedsprocessen voor de verdere aanpak lichten we dit punt nog meer specifiek toe.

7. Gebiedsproces Idzegea

Het gebiedsproces Idzegea is al langer onderdeel van het Veenweideprogramma Fryslân. Eind 2023 heeft de gebiedscommissie Idzegea de opdracht gekregen om in de komende twee jaar een integraal gebiedsplan op te stellen op basis van de veenweideopgave en zo mogelijk ook andere doelen en kansen voor het gebied mee te nemen. De gebiedscommissie bestaat uit een diverse vertegenwoordiging met leden vanuit de landbouw (3 agrariërs in het gebied), natuur- en milieuorganisaties, Collectief Súdwestkust, de recreatie en de bewoners in het gebied. Daarnaast heeft de commissie aanvullend enkele niet-stemhebbende leden: een onafhankelijk voorzitter, een bestuurlijk vertegenwoordiger vanuit de drie Friese overheden (wethouder De Boer), een vertegenwoordiger van het Ministerie van LNV en een ambtelijk secretaris (vanuit het Veenweideprogramma).

In december is de gebiedscommissie gestart met een inwerkprogramma, waarbij onder andere kennis vanuit het gebied Aldeboarn-De Deelen is gedeeld en locaties in Idzegea zijn bezocht. Verder is gesproken over een aanpak waarbij naast de veenweidedoelen ook andere doelen en kansen kunnen worden meegenomen en hoe hierover uitgangspunten kunnen worden opgesteld. De gebiedscommissie wil uitgaan van "de vitaliteit van het gebied", hoewel dit nog wel een verdere uitwerking vraagt met een afstemming tussen de diverse belangen.

Bijlage(n)

1. Verslag opiniërende bijeenkomst Programma Vitaal Landschap (25 oktober 2023)
2. Brief GS over de verdere aanpak FPLG (december 2023)